

A KOSZOMOL VENDÉGE VOLTAM

A Sztalino kerület határándnál Luganszk- (Voroszlovgrad)-ből érkező 3 gépkocsi várta kiüldezőségeinket. Ezzel utaztunk tovább Luganszk városába, ahova a késő esti órákban érkezünk meg. Másnap reggel Krasznadonba, az Ifjú Gárda városába mentünk. Első útunk az Ifjú Gárda Múzeum megtekintéséhez vezetett. A múzeumban az ifjú gárdisták arcképei és azok az emléktárgyak vannak, melyek a Gárda hősi múltjára emlékeztetnek. Az a zászló is, melyet az ifjú gárdisták kitaláltak és a németek nem tudtak levenni, mert félték attól, hogy az épület, ahol a zászló állt alá van akasztva. Különböző festmények örökölték meg az ifjú gárdisták kiváló holttestét az aknából egy közös sírba helyezték el. A múzeumban őrzik az ifjú gárdisták pionír nyakkendőit, iskolai tanszereiket, könyveiket és azt a rádiót is, melyen Moszkva adását hallgatták az Ifjú Gárda tagjai. De láttuk azokat a fegyvereket is, amelyekkel a németek nem tudtak ellen harcolni és azoktól megszerezték. Sok festmény örökölt meg az ifjú gárdisták bátor kiállítását, melynek megtekintése erőt ad és megtanít bennünket a helytállásra.

A múzeum megtekintése után Krasznadon Komszomol kerületi bizottságának titkárával és az Ifjú Gárda tagjainak, Oleg Kosevojnak édesanyjával beszélgettünk, aki jelenleg Krasznadon városi óvodájának igazgatója. Sokat beszélt az ifjú gárdisták munkájáról, hősi harcairól, mely még most is mélyen él emlékezetében. Kedves ajándékot adott kiüldezőségeink minden tagjának, mert az Ifjú Gárda című könyvet ajándékozott meg bennünket.

A Komszomol titkártól megtudtuk, hogy az ifjú gárdisták emléket hogyan használják fel munkájuk-

ban. Jelmondatokat adnak ki: „Légy olyan a munkádban, mint az ifjú gárdisták voltak a harcban!” Vagy azt, ha egy bányának a fiataljai valamely mártír nevét akarják felvenni, az eddigénél sokkal jobb munkát kell végezniük. Nemcsak a termelésben, a sport, a kulturális munkában, hanem az élet minden területén be kell bizonyítani, hogy méltók arra, hogy az ifjú gárdisták tagjainak nevét felvegye szervezetük. Annak viselését a Komszomol Központi Bizottsága engedélyezi. Az Ifjú Gárda 1942 szeptemberében alakult meg.

De már egy évvel később a szovjet kormány Lenin-renddel tüntette ki. Az Ifjú Gárda megalakulásának tiszteletére minden év szeptemberében azóta is emlék sportversenyeket rendeznek és a verseny győzteseit az ifjú gárdisták arcképével el látott kitüntetéssel jutalmazzák.

Megtekintettük azt az iskolát is, ahol az Ifjú Gárda tagjai tanultak. Emléktáblát itt is őrzik. Megtekintettük azt az iskolát, ahol Oleg Kosevoj és hős társai tanultak. Azt a tantermet, melyben Oleg Kosevoj tanulmányainak utolsó részét végezte, fehérre meszelték. Fehérek a padok, az asztalok, csak a tábla fekete. Abban a padban, ahol ő ült, a helyét kis emléktábla örökíti meg. Ide ültetik az osztály legjobb tanulóit. A város közepén hatalmas emlékmű. Az ifjú gárdisták emléket őrzi. A szoborcsoport közepén Oleg Kosevoj áll magasra tartott zászlóval, körülötte az Ifjú Gárda harcosai.

Visszatértünk Luganszkba, ahol a Technika Háza látogattuk meg. Hatalmas épület, több lépcsősor vezet fel. A kerület iparágának előállított gépei és műanyagok láthatók, melyeket az ipar az utóbbi évek új termékeként állított elő. Bányamunkákhoz, széndioxid, szénmonoxid mérő készülékek. Az itt töltött három napot városmegtekintéssel, bá-

nyajárással és a fiatalokkal való szórakozással töltöttük.

Újabb repülőút következett. Sztalinból Moszkvába. Április 3-án este a Minisztertanács Klubjában hazánk felszabadulásának tiszteletére rendezett díszünnepségen vettünk részt. Az ünnepi beszédet a Szovjet-Magyar Baráti Társaság elnöke és Boldoczki János elvtárs, Magyarország nagykövete tartotta.

Utána egy koncerten vettünk részt, melyen a Moszkvai Operaház tagjai léptek fel és a Moszkvai Rádió esztrád zenekara is adott műsort. A hatalmas zenekarban 16 hegedű csak a primet vitte. A szovjet és magyar Himnusz elhangzása után lelkesen méltatták a két nép barátságát. A szovjet nép kedvessége, a magyarok iránt érzett baráti szeretete sokféleképpen jutott kifejezésre. Magyar betűkkel írták ki: „Éljen a szovjet és a magyar nép megbonthatatlan barátsága!” Magyarul, magyar nőketat kerestek és magyar csárdást jártak. A műsor a késő esti órákban ért véget. A következő nap városnézéssel telt el. A Komszomol iskolát kerestük fel, ahol magyar fiatalok is tanulnak. Örömmel köszöntöttem az itt tanuló várpalotai Hornyák Pál elvtársat. Az összegyűjtött emléktárgyakkal megrakodva, a késő esti órákig tartó búcsúünnepet köszöntöttük el moszkvai barátainktól, a vendégszerető Komszomoltól.

Ez a rövid két hét egy életre szóló barátságot pecsételt meg közöttünk. Sok hasznos tapasztalatot letünk gazdagabbak, amelyeket munkánk során, a magyar fiatalok között igyekezzünk felhasználni, népünk boldogulására, a szocializmus eredményes építésére.

Devánszki Márton.

Idős harcosok

Fegyverrel a kézben

Mikor a munkáshatalom védelmére azt kívánta, Birta Mihály tétovázás nélkül föltett fegyvert a védelmére. Régen megtanulta, milyen az urak hatalma, hiszen még gyerek volt, amikor már az ő vért is szívta a tőke. A nap-szamosok sorsa Erdélyben sem volt rózsás, amikor még Magyarországon a bankárok, gyárosok, földbirtokosok, bányabárok világa tobzódott. Tizenkétéves korában már a lupényi bánya olcsóberű munkása volt. A játékra nem jutott idő, testet őrö munkára fogták 13 éves korában a bánya mélyén. A napi 12 órai munka és sanyarúsorsú társainak elkeseredett nevelő szavai meg edzették testét és lelkét. Tizenhatéves korában mint szakszer-vezetési tag már részt vesz a bányászok sztrájkjában. Kitérő

lelkesedéssel fogadták a tizenkilences proletárforradalmat, és amikor a forradalom leverésére a román katonaság fegyvert fogott a Magyar Tanácsköztársaság ellen, tiltakozásul letették a szerszámot. Harsogva követelte társaival együtt, hogy a román katonaságot vonják ki a frontról. A fegyverek a sztrájkoló bányászok ellen fordultak. Mégsem vették fel a munkát, hetekig csatangáltak az erdőben, és csak éjszakánként, mint üldözött vadak lopóztak be a falvakba élelemért. Őkölbe szorult kézzel meséli, hogy édesapját munkaképtelenre verték.

A testet őrö robot és nyomorúság 1929-ben újabb harcra mozgósította a lupényi bányászokat. A katonaság sortűzbe zúdított a hősi harcoló bányászokra. Huszonnégyen estek el a kenyéért folyó harcban. A hozzátartozók még a temetésükre sem mehettek el, mert a katonaság megszállta a temetőt, és hetekig örökök, hogy a fájdalomnak, az együttérzésnek egyetlen szál virága se kerüljön az emberi életért áldozott bányászok sírjára. Az elnyomást csak mégjobban fokozta az időközben fellángolt fasiszta-nacionalista elnyomás. Birta Mihály családjával együtt Várpalotára jött. Amikor a szabadság ránk köszöntött, Birta Mihály az első között állt a kommuniszták közé, és azóta is fáradhatatlanul harcol a párt igazáért. Most, amikor a felszabadult élet kemény és becsületes munkája jutalmul nyugdíjba helyezte, Birta Mihály magára öltötte a munkásorség acélszurke egyenruháját, és fegyverrel a kezében védelmezi azt az ügyet, aminek negyvennégy év óta harcosa.

A VILÁGTALAN

Másodszor jártam végig a termeket. Nézetem a képeket és szobrokat. Szinte szomjasan ittam a látnivalót, hisz oly ritkán láthatok ilyet.

Másodszor is megcsodáltam Stróbl Rákóczi szobrot, melyet a millénáris művön helyeznek majd el. Nem is nézés, hanem csodálat és bámulat volt az, ahogy szemléltem az emberi géniusz e szépséges csodáját. Megnéztem egészen közelről és eltávozva gyönyörködtem a mű egész fényes hatásában. A szoborral szemben Tököly ércalakja uralja a termet a pillanat merevségében. Érzem e két alkotásban a történelmet. Érzem a tartalmat és eszmét, melyet a tompán ragyogó bronz alak takar.

A történelem mozdulatá sűrített pillanata. Ami a pillanatot megelőzte és ami követte...

Szemeim isszák a fények és árnyak csodás együttesét. Lelkemen végig zeng a kurtidők „nagyaságos fejedelmének” hősi erje.

Nem elég... nem elég!

A szoborhoz bátorodom és hívón megismogatom a buzogányt és a kardot. Szeretném meglebbenteni a köntöst, mely Tököly vállán nyugszik és szinte a földet súrolja. Ujjaimmal megkoppintom a fémtestet, hogy füllemmel is halljam a finom művü érc csendülését.

Nézem, simogatom és hallgatom a műt, érzem az erőt, a szépséget és a művészet tisztaságát, melyet emberi kezek formáltak egyggyé.

Gyönyörködöm!

Azán lassan mégis csak tovább lépek... Vigyázok és kedvezek a csendnek. Nem akarom megzavarni a művészet e templomának szelíd hallgatását. Itt csak a művészet beszélhet.

Teremről-teremre képek olajban és akvarelben, tempera és tus rajzok, Puskin illusztrációk és Derkovic képek, gipsz makkettek és bronz érmek hirdetik a művészet szépségét.

Úgy érzem, csak magam vagyok.

A halk beszédekre nem figyelek. Elöttem Domanovszki „Olvasztárok” I. díjat nyert az V. képzőművészeti kiállításán. Nem érzem meg egészen a festő mondanivalóját... Tovább lépek egyet.

Érthető hang most csap meg először!

— „Olvasztárok”, festette Domanovszki, I. díjjal lett díjazva. Négy alakos kép. A hát-

tér egészen sötét. Az alakok is szinte egybe olvadnak a háttérrel. Az egyik olvasztár kezében hosszú szifóvas...

A női hang most egy pillanatra megáll. Érzem, hogy minden idegével a képet nézi.

— Érdekes kép. — fejezi be.

— Nagy kép? — hallok egy érdeklődő férfi hangot.

— Nagy! — szól a női hang.

Háttal álltam, így nem láttam kicsodák.

— Függőleges siktan van elhelyezve — folytatja. — Kiemelkedik a többi közül... egészen sötét tónusú. Az arcai is szinte elfoszlának az áramló hőben. Tudod, szinte érezni rajta a forró levegőt. Az alak kompozíció olyan, mintha munkát beszélnének meg.

Nem bírtam kíváncsiságommal. Megfordultam.

Látásom előbb megdöbentett, majd az emberi szeretet és lélek nagysága lenyűgözött...

Élete delén álló magas, jólőtözött férfi. Nem szigorúan komoly arcát sötét szemüveg takarja.

Balkarján, a sötét felöltő háttéréből fehér bot világít.

A bot sikkolt: világtalan vagyok! Emberek!

— Érdekes kép lehet. — felelte a vak nyugodtan. — El tudom képzelni.

Arcaval a képet nézte. De szemei fénytelen sötétsgéggel hallgattak. Mégis látott mindent. Feleségének mélységesen tisztá két szemeivel.

A vak ember lelke csak fél lélek. A másik fél azé, akinek szemén keresztül lát. Annak emiatt másfél lelkének kell lennie! Torlódtak bennem a gondolataok.

En nem filozofálok az élet rendjén és ügyein.

Csak gondolataim szürök néha tisztává a holt tetteket. Emlékezem.

Ez az emlék élénken él bennem ma is.

Bünnék éreztem kihallgatásukat. Profánnak jelenlétemet. Mégsem tudtam otthagyni a vakot, akinek talán valamikor melegen néző és mosolygó két barna szeme volt. Most a rettenetes öröksötétségben tétováz,

Megnéztem az arcát.

Az értelem árván és gazdátlanul szomor-kodott ebben az érdekes szép férfarcban. A tekintetét kerestem...

A tekintetét, amelyen keresztül az egyik ember a másik mélyébe tör. Nem találtam.

— „Szénagyújtók”, derűs, finom pasztel színek, arányos térhatással. Az égbolt kékje szelíd nyári hangulatot szűr a kőlyák fölé... — beszél a kicsiny kis asszonyka.

Hangját figyelem. Nem fáradt és nem szomorú ez a hang. Bizalomkeltő és biztató. Csupa igyekezet és szeretet. Türelemmel felelteti a szörnnyü valót.

Nem!

Nem ő nézi a képet — ez a határozott benyomomás — hanem a férje, az ő finom szavain keresztül. Csak elkísérte a kiállításra.

— Igen, igen! El tudom képzelni. — felelt halkan a férj. — Szép lehet, ha neked tel-szik!

Micsoda törellel hitet találtam én itt és micsoda szerelmét az életnek. Milyen feltételezése mindez a valónak, amit én is itt látok. Vajon milyennek képzelem a világtalan férj a valót. Hisz nem elsődleges inerek útján lépnek beléje a képeletek, hanem felesége énjének elosztóján áramlik szívébe az élet arca.

— Történelmi képeket nem látok itt... — elégedetlenkedik a vak férfi. — Nincsen ilyen egyáltalán most. Tudod, még ezeknek a színei élnek bennem leginkább fiatal koromból. A többit elvesztettem vagy szürke lett. V. László siratása, meg a Mohácsi csatátér...

— Nem, nem láttunk valóban ilyet még. Csak talán a két nagy bronz alak az...

— Azok valóban szép alkotások! Stróbl nagy mester. Olyannak tartom, mint Bartók...

Mindketten úgy mondták láttuk, néztük... — Ez itt Beck műve. Fischer Annie portréja. Ez is bronz, de nem csillog oly tompa fényvel, mint a másik kétfő. Az arcon ünnepegyesség és áhítat van. Kicsit keménynek találom a vonalakat.

E szavakkal nézi a szeretően türelmes női ajak, férjének sówár lelkébe Beck művészetét.

— Fogd csak meg! — biztatja finoman. A vak kinyújtja kezét. Kissé tétováz lebeg a fehér csukló a térben, míg illatos női kéz el nem igazítja...

A férfi finoman megpintja, alig érintőn. Az érzékeny újjak végigfutnak a bronz nyakon, felfutnak a homlok síma nyugalmát keresni, halkan megsimítja a száj szelíd fodrait és az áll domborait kulatja. Mindezt pillanatok alatt.

— Igen! Jó, egészen jó. — Száll ki a vélemény a mélységes sötétből.

— Szeretem Fischer játékát. Megnyugtató. Tudod drágám, nekem a hang a fényem; Te pedig a szememfényre vagy...!

Egy pillanatra futó kis mosollyal elmosolyodott.

Az asszonyka boldogan nézett fel rá.

— „Erőrészlet”, sárgás, szép színek. Gyönyörű valami. Olyan mint a fész moll szonáta...

— Igen... igen. — Egészen felélenkiült a hang. — Akkor valóban szép...

Féltém gondolataim gyötrelmétől.

Sarkonfordultam és átmentem a szomszéd terembe. Az ajtóból melegszer visszafordultam emberi profán kíváncsisággal. A vak ember nem érezte meg kérdő és csodáló tekintetemet. Csak a hangot hallotta, melyel nézte az élet ezer szépségét és gyönyörködött a művészetben.

Nem tudnám elhinni, hogy a piciny asszonyka egyszer is keressen más szemeket. Vagy saját szemeinek mélységét másnak adja. Ha megtenné, ellopná férje lelkének másik felét is és a lélektelen test, romos, üreges roncsával tátongna a világ titokzosságába.

A kijáratnál találkoztam még egyszer velük. A nap ragyogóan sütött. Tavasz volt a levegőben. Korán, elhamarkodottan.

— Vak férfi! — Mondta egy asszony a férjének sottogva. — Igen, ismerem. Valami művész. A háborúban veszítette el a szemvilágát. — Jeltelle sokat tudón férje.

Mintha a nap elé nagy komor felhő uszott volna. Az égbolt egy pillanatra elkomorult. De a vonuló felhők mögüll kéken ragyogott az ég...

Szabó Béla.

(A megyei irodalmi pályázaton díjat nyert elbeszélés.)